

Lantbrukets kostnad för regelhantering

SUSANNE BÅÅTH JACOBSSON, VÄXA SVERIGE

HELENA LANS STRÖMBLAD, VÄXA SVERIGE

SARA BERGSTRÖM NILSSON, HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAPET HALLAND

CHRISTINA LUNNER KOLSTRUP, INST ARBETSVETENSKAP, EKONOMI OCH MILJÖPSYKOLOGI, SLU ALNARP

I projektet "Byråkratin i lantbruket belastar och kostar" har 47 lantbruksföretag under sex månader registrerat hur mycket tid de lägger på administration och vilken kostnad de har för administrationen, förutom sin egen lön. Den administration som undersökts i denna studie är den som är kopplat till rena lantbruksfrågor. Utöver detta lägger företagen tid på t ex bokföring, skatter och personaladministration, vilket dock inte är inkluderat i denna studie. I studien har tid som läggs på myndighetsrelaterade krav respektive branschrelaterade krav delats upp i två kategorier. De branschrelaterade kraven är frivilliga att följa, men i praktiken kan det vara nödvändigt för att kunna sälja sina produkter till exempelvis mejeriet.

Lantbrukarnas kostnader för byråkrati består av gårdens egen tid samt kostnader för konsulter. I studien har lantbrukarna redovisat sina faktiska utgifter för konsulter. För att beräkna kostnad för egen tid har en timlön på 330 kr per timme använts för samtliga gårdar, oberoende av om nedlagd tid är företagsledarens egen tid eller anställd personal. Tim-

kostnaden har valts utifrån den typ av kompetens som arbetet kräver. I många av lantbrukets kalkyler används en lägre timkostnad på 220-250 kr per timme. Då avses arbete med gårdens sysslor som normalt går under betäckningen lantarbetare eller djurskötare. För det arbete som denna studie omfattar krävs en annan typ av teoretisk kompetens som ligger på en annan lönenivå. En timlön på 330 kr motsvarar en månadslön på ca 37 000 kr före skatt.

Fördelningen av kostnader för regeladministration på gårdarna

Jordbruksverket och Länsstyrelserna står för 72 % av företagens administrativa kostnader. I figur 1 visas andelen av de 47 företagens totala kostnader. Fördelningen varierar mellan olika gårdar och olika inriktningar. Framför allt skiljer sig gårdarna med fjäderfä, där ca 40 % av kostnaderna har angetts tillhörda branschkrav.

De 47 lantbrukare som ingick i studien hade totalt kostnader på

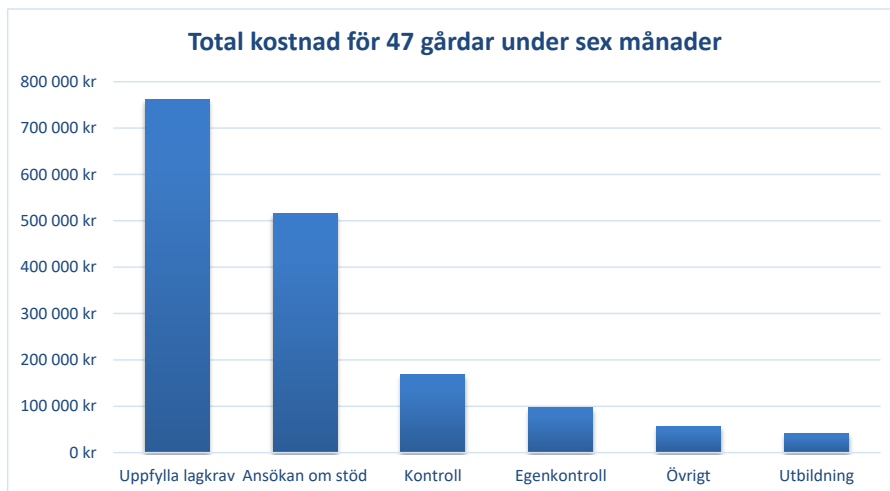
©Fredrik Saarkoppel, Kobolt media

1,6 milj. kr under sex månader, vilket motsvarar drygt 34 000 kronor per företag. Det inkluderar beräknade kostnader utifrån de timmar lantbrukaren har registrerat, samt eventuella konsultkostnader. I figur 2 syns fördelningen av olika kostnadslag. Den största delen, 760 000 kr, är sådant som lantbrukarna måste göra för att uppfylla olika lagkrav. Cirka 50 % av det utgörs av djurkopplade aktiviteter i form av journalföring, rapportering och märkning av djur.

Kostnaden för regeladministration varierar kraftigt mellan olika företag och driftsriktningar. Små företag har ofta en hög kostnad för administration i förhållande till djurantal och areal. Företag med får- och getproduktion utmärker sig genom att lägga mycket tid på journalföring och rapportering av sina djur. Kostnaden för ansökningar om stöd kan vara betydande och dessa kan inte anses frivilliga eftersom de är avgörande för företagets lönsamhet.

Figur 1. Fördelning mellan olika organisationer/myndigheter av 47 lantbrukares totala kostnader för byråkrati, under sex månader.

Figur 2. Lantbrukares (47 personer) totala kostnader för byråkrati, under sex månader, uppdelat på olika anledningar.

Den näst största delen av kostnaderna, 520 000 kr, rör ansökningar om stöd. Detta kan anses vara en frivillig kostnad, som lantbruksföretagen väljer för att det genererar en intäkt. Jordbruksverkets rapport Jordbruksekonomisk undersökning 2016 visar dock att för samtliga produktionsgrenar, utom

gris, är hela företagets vinst beroende av stöden (figur 3). Utan stöden skulle företagen gå med förlust. I praktiken bör därför även ansökningar om stöd betraktas som ett krav för företagen, som inte kan väljas bort.

Kostnader för ansökan om stöd

Kostnaderna för att ansöka om stöd varierar stort mellan företagen i studien. Från nära noll upp till över 65 000 kr under sex månader för det företag som har haft störst kostnad. Ansökan om investeringsstöd har för ett flertal av företagen varit en stor kostnadspost både i form av konsultkostnader och egen tid. Studien har inte fångat hela kostnaden för en investeringsstödsansökan, då handläggningstiden under programperioden ofta varit flera år och kompletteringar kan ha kommit kontinuerligt under hela tiden. Därutöver tillkommer administration i samband med utbetalningsansökan. Siffrorna (figur 4) anger därför inte en total kostnad av att ansöka om investeringsstöd, utan den kostnad som företagen i studien haft under 6 månader.

De stora skillnaderna i kostnad för stödansökan har inte ett tydligt samband med storleken på gården. Istället visar data i denna studie att gårdar med stor areal kan ha lägre kostnader per hektar jämfört med mindre gårdar (figur 5). Detta är troligen en effekt av att en stor del av arbetstiden förknippad med ansökan är densamma, oavsett hur stor gården är. Detta skapar en extra stor belastning på små till medelstora gårdar där kostnaden per hektar kan vara flera gånger högre jämfört med de stora gårdarna i studien. Troligen är variationen i kostnad också en effekt av verksamhetens komplexitet, och vilken typ av stöd man väljer att ansöka om.

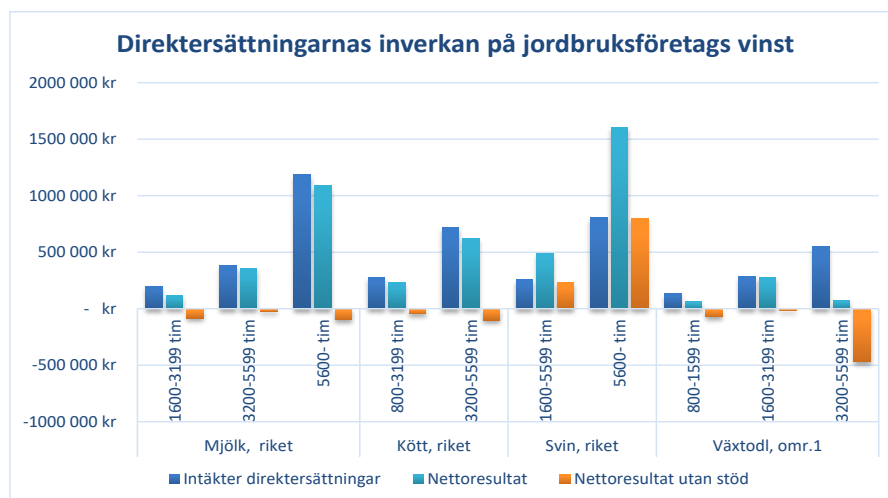
Även myndigheternas kontroller bidrar till kostnader för företagen,

och här finns en stor variation mellan gårdar (figur 6). Stora delar av kontrollerna är kopplade till stöd-systemet, men kostnader för stöd-avdrag efter kontroll kunde inte registreras i projektet, då beslut om eventuella avdrag kommer lång tid efter en kontroll. Totalt har 35 av de 47 företagen i studien redovisat kostnader för kontroller under ett halvår.

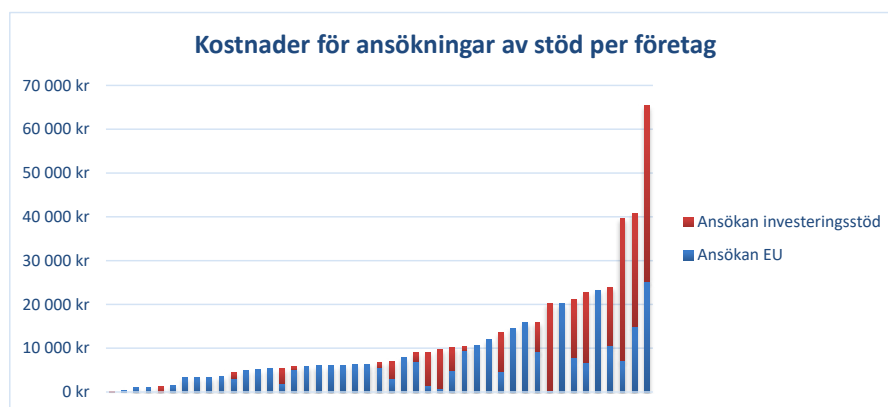
Kostnader för administration som rör djurhållning

I studien har 37 av lantbrukarna redovisat arbetstid och/eller kostnader kopplat till djurhållning. Totala kostnaden för journalföring, märkning och rapportering av djur uppgår till 385 000 kr under sex månader för dessa 37 gårdar. Variationen mellan de enskilda gårdarna är stor och beror bland annat av djurslag (figur 7). Får/getter sticker ut med mycket höga kostnader per djurenhet. En orsak till denna skillnad kan vara att mycket av detta arbete är kopplat till varje individuellt djur snarare än per djurenhet. Fårhållning innebär många individer att dokumentera även i ett medelstort fårföretag. Får och getter är inte heller kopplade till CDB, vilket kan vara en förklarande faktor.

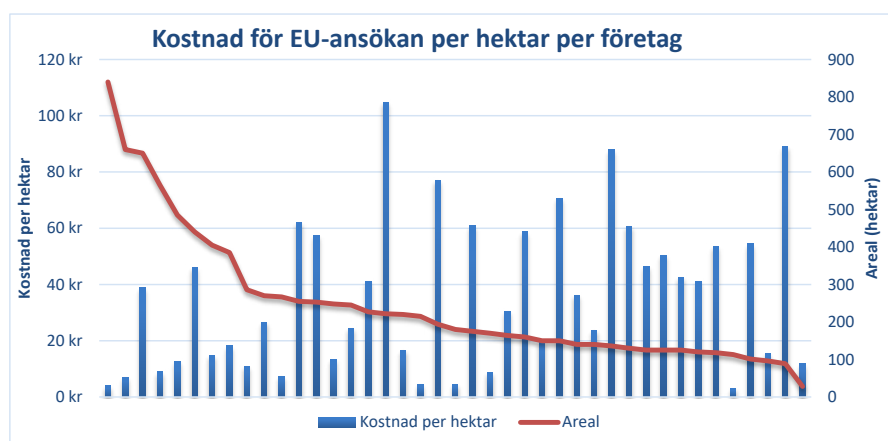
Även gårdens storlek har betydelse. Kostnaden per djur blir betydligt högre för mindre besättningar jämfört med de större (figur 8). I en mindre besättning ligger kanske inte journalföring och rapportering med i de dagliga sysslorna på samma sätt som i de större besättningarna. Något som görs mera sällan, men som ändå kräver att man är väl insatt i upp-

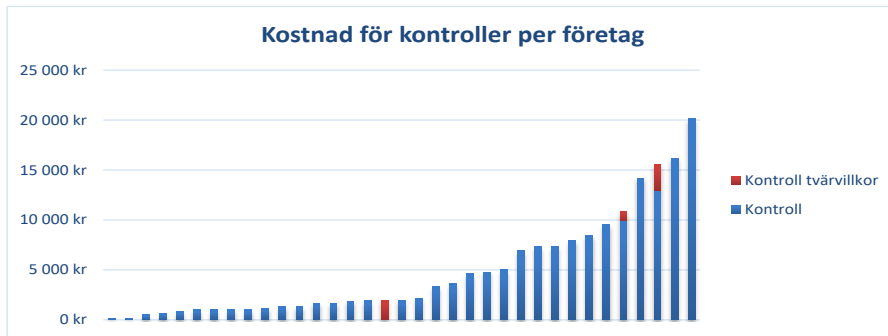
Figur 3. Resultat från Jordbruksverkets sammanställning Jordbruksekonomisk undersökning 2016, fördelat på olika produktionsinriktning och företagens storlek i form av total årsarbetstid (timmar).

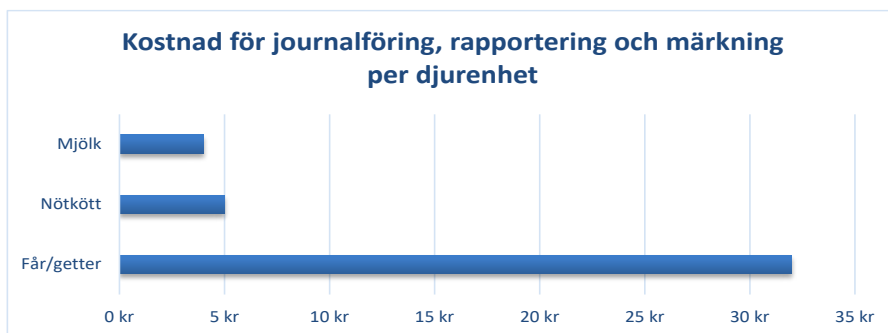
Figur 4. Kostnader för ansökan om stöd under sex månader, per enskild företag. Varje stapel motsvarar ett företag.

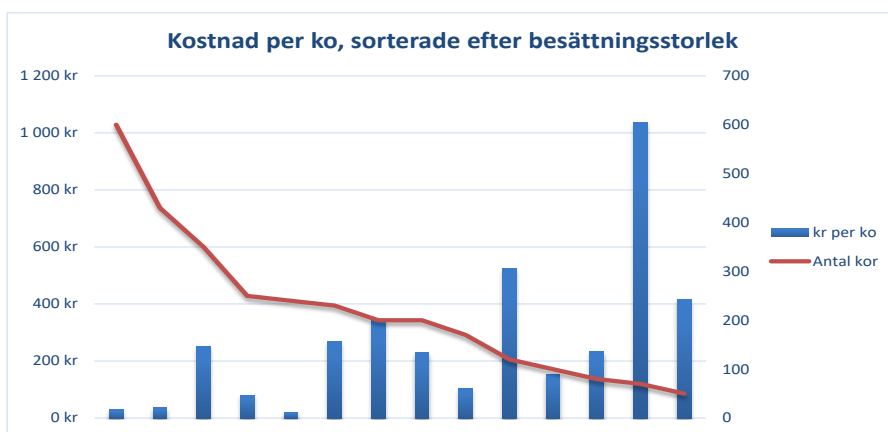
Figur 5. Kostnader för EU-ansökan utslaget per hektar odlingsmark. Varje stapel motsvarar kostnaden för en enskild gård. Gårdarna är sorterade efter total odlingsareal (röd linje). Företag med ingen eller marginell areal har utelämnats.

Figur 6. Kostnad för kontroller under sex månader för 35 företag där varje stapel motsvarar kostnaden för en enskild gård.

Figur 7. Medeltal kostnad för journalföring, märkning och rapportering av djur utslaget per djurenhet för olika djurslag och inriktningar. Röd linje visar uppskattad omsättning per djurenhet.

Figur 8. Kostnad för journalföring, märkning och rapportering per mjölkko under sex månader för 14 mjölkföretag. Varje stapel motsvarar en mjölkgård. Gårdarna har sorterats efter besättningsstorlek (röd linje).

giften, upplevs ofta som svårt och krångligt.

Slutsats

Kostnaderna i denna studie härrör främst till kostnader för den egna nedlagda tiden. Genom att sätta en timlön på 330 kr för detta arbete avspeglas kostnaderna på ett rimligt sätt, då det är kvalificerade personer som utför administrationen. Utslaget per djurenhet, visar studien mycket höga kostnader för får- och getföretagare. Det har även framkommit att företagarna upplever reglerna som krångliga med mycket dubbelarbete och de önskar att ska regelverket och uppföljningssystemet ska förenklas. Studien visar också att mindre företag har relativt större kostnader för sin produktion.

Rekommendationer för fortsatt utveckling

Många företag, framförallt med betande djur, är mindre men bidrar till samhällets mål med öppna landskap och biologisk mångfald. Administrationen för denna produktionsform bör kunna underlättas genom förenklingar i regelverk eller enklare stödansökningar

Projektet är finansierat av: Stiftelsen Lantbruksforskning, www.lantbruksforskning.se

Författare av Faktabladd:

Susanne Bååth Jacobsson, Växa Sverige, susanne.jacobsson@vxa.se

Helena Lans Strömblad, Växa Sverige, helena.lans@vxa.se

Sara Bergström Nilsson, Hushållningssällskapet Halland, sara.nilsson@hushallningssallskapet.se

Christina Lunner Kolstrup (projektansvarig), Sveriges Lantbruksuniversitet, christina.kolstrup@slu.se,

<http://www.slu.se/site/bibliotek/anvanda-biblioteket/soka/sok-publikationer-fran-slu/>